

ABU ALI IBN SINO TIBBIY MEROSIDAN ZAMONAVIY TIBBIYOTDA FOYDALANISH

Norova Mavjuda Baxodurovna

*BDTU Terapevtik stomatologiya kafedrasi dotsenti,
tibbiyot fanlari bo'yicha falsafa fanlari doktori (PhD)*

Buxoro innovatsion tibbiyot instituti Stomatologiyaga fakulteti 1-bosqich talabasi

Botirxon Baxodurov Nodir o'g'li

Annotatsiya: *Ushbu maqola Abu Ali ibn Sino tibbiy merosidan zamonaviy tibbiyotda foydalanish, xalq tabobatini zamonaviy sog'liqni saqlash -tizimiga izchil integratsiyalash hamda ulardan aholi salomatligi yo'lida samarali foydalanish haqida ma'lumotlar berilgan.*

Kalit so'zlar: *xalq tabobati, zamonaviy tibbiyot, patologiya, kasalliklar, tibbiy yordam.*

Аннотация: *В данной статье представлены сведения об использовании медицинского наследия Абу Али ибн Сины в современной медицине, последовательной интеграции народной медицины в современную систему здравоохранения, а также их эффективном использовании для здравоохранения.*

Ключевые слова: *народная медицина, современная медицина, патология, заболевания, медицинская помощь.*

Abstract: *This article provides information about the use of the medical heritage of Abu Ali ibn Sina in modern medicine, the consistent integration of folk medicine into the modern health care system, and their effective use for public health.*

Key words: *folk medicine, modern medicine, pathology, diseases, medical care.*

Abu Ali ibn Sino o'rta osiyolik buyuk qomusiy olim, tabib va faylasuf deb yuritilgan. U 980-yilda Buxoro yaqinidagi Afshona qishlog'ida dunyoga keldi. 5-10 yoshlarida maktabda ta'lim oldi. Maktabni bitirgach, ustoz Abu Abdullohdan mantiq, tibbiyot, falsafa, riyoziyot va fiqh ilmlarini o'rganadi. 16 yoshidan boshlab turli fanlar bo'yicha Sharq va G'arb olimlarining ilmiy asarlarini mustaqqil o'rganadi. Ayniqsa u tabobat ilmining qadimgi allomalari Gippokrat va Galen hamda o'rta asr Sharqining buyuk hakimi va mutaffakiri Abu Bakr ar-Roziy (864-925)ning asarlarini puxta o'rganadi. Ibn Sino 17 yoshidayoq e'tiborli hakim va olim bo'lib yetishadi. Ibn Sinoning tib ilmida yuksak mahoratga erishishida Buxorolik boshqa bir tabib Abu Mansur al Hasan ibn Nuh al Qumriyning xizmati katta bo'ldi. Ibn Sino undan tabobat darsinini olib, bu ilmning ko'p sirlarini o'rgangan. Qumriy bu davrda ancha keksayib qolgan bo'lib, 999-yilda vafot etdi. Ibn Sino 17 yoshdayoq, Buxoro xalqi orasida mohir tabib sifatida tanildi. O'sha kezlarda

hukmdor Nuh ibn Mansur betob bo‘lib, saroy tabiblari uni davolashdan o‘jiz edilar. Dovrug‘i butun shaharga yoyilgan yosh tabibni amirni davolash uchun saroyga taklif qiladilar. Uning muolajasidan bemor tezda sog‘ayib, oyoqqa turadi. Evaziga Ibn Sino saroy kutubxonasidan foydalanish imkoniyatiga ega bo‘ladi. Somoniylarning kutubxonasi o‘sha davrda butun O‘rta va Yaqin Sharqdagi eng katta va boy kutubxonalardan sanalardi. Ibn Sino bir necha yil davomida shu kutubxonada kecha-yu kunduz mutolaa bilan mashg‘ul bo‘lib, o‘z davrining eng o‘qimishli, bilim doirasi keng kishilaridan biriga aylandi va shu paytdan boshlab o‘rta asr falsafasini mustaqil o‘rganishga kirishdi. U yunon mualliflarining, xususan, Aristotelning „Metafizika“ asarini berilib mutolaa qildi. Lekin bu kitobda bayon qilinganlarning aksariyati Ibn Sinoga tushunarsiz edi. Tasodifan yosh olimning qo‘liga Abu Nasr Forobiyning „Metafizikaning maqsadlari haqida“gi kitobi tushib qoladi va uni o‘qib chiqibgina Ibn Sino metafizikani o‘zlashtirishga muvaffaq bo‘ladi. Shunday qilib, Ibn Sino zaruriy bilimlarning barchasini Buxoroda oldi.

Buyuk bobokalonimiz Abu Ali ibn Sino nafaqat qadim an‘analarni davom ettirdi, balki davolashning yangi usullarini yaratib, tibbiyot ilmiga asos soldi. Ayniqsa, dunyo xalqlarining sevimli asariga, tibbiyot sohasi xodimlari faoliyatida dasturil-amalga aylangan “Tib qonunlari” atalmish nodir kitobda yozib qoldirilgan ma‘lumotlar o‘z ahamiyatini zarracha yo‘qotmagan, aksincha, qadr-qimmatini yanada oshgan. Ulardan yana-da kengroq foydalanish hayotiy zaruratdir. Binobarin, xalq tabobati, uning o‘ziga xos an‘analari aholi salomatligini ta‘minlash, tibbiy-sanitar yordam ko‘rsatish, xususan, surunkali kasalliklar profilaktikasi, ularni davolashda sifat, xavfsizlik va samaradorlik borasida amalda ko‘p sinovlardan o‘tgan. Yurtimizda xalq tabobati rivojiga yuksak darajada e‘tibor qaratilayotganining boisi ham shunda. O‘zbekiston xalq tabobati assotsiatsiyasi, “Tabobat” akademiya-si tashkil etilib, jabhada olib borilayotgan izchil sa‘y-harakatlar samarasi o‘laroq, utaraqqiyotga yuz tuta boshladi. Biroq qaysi soha bo‘lmasin, vaqt o‘tishi bilan mustahkam ilmiy asos va zamonaviy ilmga ehtiyoj sezganidek, xalq tabobatini ham sog‘liqni saqlash tizimiga izchil integratsiyalash, o‘zaro uyg‘unlashtirish, malakali mutaxassislar tayyorlashni hayotning o‘zi taqozo qilayotgan edi. Shu ma‘noda, yuqorida nomi keltirilgan qarorda shu kabi masalalarni tizimli hal etishning aniq mexanizmi belgilab berilgani diqqatga sazovor. Hujjatga ko‘ra, Respublika xalq tabobati ilmiy-amaliy markazi va uning hududiy tuzilmalari tashkil etilmoqda. O‘zbek xalq tabobatining tarixiy an‘analari va o‘ziga xos merosidan foydalangan holda, kasalliklarni profilaktika qilish, tashxis qo‘yish va davolash, shuningdek, boshqa tibbiy xizmatlar ko‘rsatishning samaradorligini tahlil qilish va o‘rganish uning asosiy vazifasi etib belgilanmoqda.

Abu Ali ibn Sino turli sohalarga, jumladan, tibbiyotga katta hissa qo'shgan. Uning tibbiy merosi bir necha jihatdan zamonaviy tibbiyotga doimiy ta'sir ko'rsatdi:

1. "Tib qonunlari": Ibn Sinoning eng ko'zga ko'ringan tibbiyot asari "Tib qonunlari" asrlar davomida keng qamrovli tibbiy ensiklopediya bo'lib xizmat qildi. U anatomiya, fiziologiya, patologiya va farmakologiya kabi keng ko'lamli tibbiy mavzularni qamrab oldi. Zamonaviy tibbiyot Ibn Sino davridan ancha rivojlangan bo'lsa-da, uning tibbiyot bilimlariga qo'shgan hissasi kelajakdagi tibbiyot taraqqiyotiga zamin yaratdi.

2. Tashxis va davolash: Ibn Sino tibbiyotda tizimli kuzatish va diagnostikaning muhimligini ta'kidlagan. Uning klinik diagnostika va davolashga bo'lgan yondashuvi dalillarga asoslangan tibbiyot va zamonaviy tibbiyot amaliyoti uchun asosiy bo'lgan bemorlarni parvarish qilishda tizimli yondashuv uchun asos yaratdi.

3. Farmakologiya: Ibn Sino farmakologiya sohasiga, jumladan, ko'plab dorivor moddalarni aniqlash va ulardan foydalanishga katta hissa qo'shgan. Uning ushbu sohadagi faoliyati farmakologik amaliyotning rivojlanishiga va zamonaviy tibbiyotda o'simlik vositalaridan foydalanishga ta'sir ko'rsatdi.

4. Yevropa tibbiyotiga ta'siri: O'rta asrlarda Ibn Sino asarlari lotin tiliga tarjima qilinib, Yevropa tibbiyot ta'limida katta ta'sir ko'rsatdi. Uning tibbiyotga doir asarlari Yevropada tibbiy ta'lim va amaliyotni shakllantirishga yordam berdi, hamda zamonaviy G'arb tibbiyotining rivojlanishiga hissa qo'shdi.

5. Yaxlit yondashuv: Ibn Sino tananing o'zaro bog'liqligini, tashxis qo'yish va davolashda butun bemorni hisobga olish muhimligini ta'kidlagan. Tibbiyotga bu yaxlit yondashuv zamonaviy integratsiyalashgan va shaxsiylashtirilgan tibbiyot tushunchalariga mos keladi.

Xulosa: Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, Ibn Sinoning tibbiy merosi tibbiyot bilimlari, diagnostika va davolash, farmakologiya, bemorlarni davolashga yaxlit yondashuvga qo'shgan hissasi orqali zamonaviy tibbiyotga doimiy ta'sir ko'rsatdi. Uning tibbiyotga doir asarlari hozirgi kunda ham tibbiyot institutlari talabalari tomonidan o'rganilmoqda, hamda o'tmishdagi tibbiy amaliyotlar va hozirgi yutuqlar o'rtasida ko'prik bo'lib xizmat qilmoqda. Bugun yurtimizda xalq tabobatini zamonaviy sog'liqni saqlash -tizimiga izchil integratsiyalash borasida olib borilayotgan -bunday keng ko'lamli islohotlar qadim davolash sirlaridan voqif bo'lish, bizga ma'lum bo'lmagan dorivor o'simliklarni aniqlash, ulardan aholi salomatligi yo'lida samarali foydalanishdek ezgu -maqsadga -qaratilgani bilan nihoyatda ahamiyatlidir. Binobarin, inson va -tabiat bir-biri bilan chambarchas bog'liq bo'lib, o'zaro vobastalikni ta'minlagan holda, inson salomatligini -mustahkamlash xalq-tabobatini taraqqiy ettirishdan ko'zlangan pirovard

maqsaddir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- 1.U.I.Karimov,X.Xikmatullayev,M.M.Xayrullayev-Abu Ali ibn Sino-Salomatlik Sirlari.Toshkent-2000
- 2.Isaev Y. Abu Ali ibn Sino.Toshkent Tafakkur- 2010
- 3.Abu Ali Ibn Sino. "Al-ishorat va at-tanbihot" (Nasriddin at-Tusiy sharhi)Qohira 1365. - B 338
- 4.Диноршоев М. Абу Али ибн Сина. Избранные произведения: - Душанбе, Ирфон, 1980
- 5.www.ziyonet.uz